

Dalibor Vrgoč

Hrvatsko vojno učilište »Dr. Franjo Tuđman«

Ilica 256b, HR-10000 Zagreb

dalibor.vrgoc@morh.hr; dvrhoc@gmail.com

INTERNACIONALIZMI KAO (NE)POTREBNO TERMINOLOŠKO PRIBJEŽIŠTE U VOJNOME NAZIVLJU¹

Istraživački interes u ovome radu usmjeren je na internacionalizme u hrvatskome vojnom nazivlju. U prvome se redu tematiziraju zastupljenost i geneza njihova naslojavanja u terminološkome sustavu te utjecaj engleskih leksičkih modela na daljnje oblikovanje hrvatskih istovrijednica internacionalizmima. Posebno se progovara o paušalnoj predodžbi da se hrvatsko vojno nazivlje u minimalnoj mjeri izgrađuje internacionalizmima (i općenito posuđenicama) te o izvanjezičnim utjecajima kroz povijest na njegovo oblikovanje. Nakon dijakronijsko-sinkronijskoga uvida u pripremljeni korpus sagledavaju se rezultati sraza hrvatskih predložnica i međunarodnih ustaljenica u jezičnoj praksi. Na kraju, predlaže se teorijski pristup daljnjoj izgradnji vojnoterminološkoga sustava internacionalizmima kao terminološkoga sustava *sui generis*, u simboličko-identitetskome smislu.

*Magister dixit.*²

1. Uvod

Evociramo li uvodno na trenutak danas već antologijski primjer tvorenice *zrakomlat*, koja je, po svoj prilici analogno *zrakoplovu*, trebala isti-

¹ Ovaj je rad nastao kao preinačena, dorađena i umnogome proširena inačica potpoglavlja 5.2.2. *Prihvaćanje internacionalizama* mojega doktorskog rada pod naslovom *Terminološki aspekti stvaranja hrvatskoga vojnog nazivlja*.

² U čast akademiku Stjepanu Babiću (29. XI. 1925. – 27. VIII. 2021.), kao jednom od preporoditelja hrvatske vojne riječi u prijelomnim vremenima obnove hrvatske državnosti.

snuti internacionalizam *helikopter*, tendenciozno bi bilo na tome primjeru ne uočiti domaću tvorbu, odnosno otklon od internacionalizma (grecizma) u nizu ostalih slavenskih jezika. Tako danas kao prihvaćenu domaću riječ imaju: bjeloruski (*верталём*), bugarski (*вертолём*), češki (*vertulník*), poljski (*śmigłowiec*), ruski (*вертолём*), slovački (*vertuľník*) i ukrajinski jezik (*вертолім*).³ S druge strane, svi južnoslavenski jezici, osim bugarskoga, zadržali su internacionalizam *helikopter*, pa tako i hrvatski jezik. Treba, međutim, jasno podcrtati kako je novotvorenicu *zrakomlat* Zorislav Šojat sa suradnicima osmislio i predložio na razini vica, a novinari su s namjerom parodiranja "hrvatskoga novogovora" 1990-ih godina predstavili taj naziv kao službeni normativni prijedlog jezikoslovne struke (*Globus*, 4. prosinca 1992., 33).⁴ Namjera je tim razvikanim, premda radikalnim primjerom, plastično predočiti osjetljivost i složenost suodnosa domaće – posuđeno u nazivlju te uvesti čitatelja u problematiku (ne)opterećenosti vojnoterminološkoga sustava internacionalizmima. Uzgređice, prvi hrvatski naziv za tu letjelicu nastao je u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj – *uzvijlač* – te se za njim u modernoj Hrvatskoj nije posegnulo kao jednim od domaćih (hrvatskih) rješenja.

Povijest i evolucija hrvatskoga vojnog nazivlja krajnje je burna. Često je bila predestinirana izvanjezičnim utjecajima te je dijelila neumoljivu sudbinu hrvatskoga jezika na njegovu putu standardizacije, vjerojatno još i zlosretniju. Tragičnost razvoja hrvatskoga vojnog nazivlja kroz 20. stoljeće

³ O nedovođenju u pitanje domaće tvorbe u nizu ostalih slavenskih jezika, upravo na primjeru naziva za *helikopter*, polemički progovara i Grčević (2002:534) odgovarajući na Pranjkovićev tekst *Normativne i paranormativne inovacije u hrvatskome jeziku* (Pranjković 2000).

⁴ U proslavu samizdatskoga rječnika Zorislava Šojata i Josipa Čuletića *Hrvatsko zrakoplovno nazivlje za Hrvatske zračne snage* iz 2019. – u kojemu se u mrežnome izdanju ustvari donosi još onda gotovo nedostupan izvornik iz 1992. – Šojat izriječno progovara o glasovitome *zrakomlatu*, odjeku koji je taj prijedlog imao u široj javnosti kompromitirajući time sve onodobne prihvaćene oživljenice i novotvorenice te normativnome statusu koji su autori namijenili tomu nazivu. Sami autori etiketirali su ga kao »presmiješnu riječ«. U Šojat-Čuletićevu rječniku nalazi se još nekoliko prijedloga umjesto *helikopter* – *uzortnjak*, *vertložnjak*, *vitljenjak*, *vertložno ljetalo*, *uvrtnjak* uz sljedeću napomenu kako »za englezku je pučku tvorenicu *chopper* moguće rabiti hrvatski pučki obilježen izraz *zrakomlat*« (grgur.irb.hr/Library/PDF/Zorislav_%8Aojat-Josip_%C8uleti%E6-Hrvatsko_zrakoplovno_nazivlje.pdf (pristupljeno 31. 5. 2021.)). Štoviše, ni hrvatski vojni stručnjaci nisu na valu preporoda hrvatske vojne riječi uvrstili u tadašnji službeni, interni *Razlikovni popis vojnih nazivaka* (1993.) naziv *helikopter* kao kandidata za koji bi bilo uputnije predložiti domaću riječ. Tim su se nevelikim razlikovnikom uglavnom uvodile hrvatske riječi za srpska rješenja, kojima su se desetljećima kao oslužbenjenima služili i vojnici na teritoriju Hrvatske u onodobnoj komunističkoj Jugoslaviji.

zorno dočaravaju ideološki nasrtaji i presude na njegovo protjerivanje iz javne uspomene (*damnatio memoriae*), koje je ono u dva navrata doživjelo, 1918. i 1945. (usp. Pranjković 1997, Samardžija 2004, 2008; Ham 2016, 2017; Vrgoč 2020). U oba je navrata nazivlje, koje je dotad bilo u visokoj mjeri razvijeno, zastupljeno, kodificirano i standardizirano, bilo nasilno dokinuto i arhaizirano pred dominacijom srpskoga nazivlja. Vojnoleksički kontinuitet nije bio narušen, nego devastiran. Za složiti se s Pranjkovićem kad ističe kako »od cjelokupnog hrvatskog nazivlja vojno je imalo daleko najgoru sudbinu« (Pranjković 1997:147).

Promjenom ideološkoga okvira 1945., a osobito nakon 1954. i *Novosadska dogovora*, dolazi do progona svega što bi asociralo na hrvatsko vojno nazivlje te fenomena koji Milković naziva »jezičnim purizmom, ali s različitim predznakom« (Milković 2010:119), ili riječima Bagdasarova purizam koji se očitovao »u težnji da se stvori i unificira jedan idealno pravilan oblik književnoštokavskoga govora kao osnova za književni (standardni) jezik mimo ponajprije čakavskoga i kajkavskoga narječja i drugih osebjnosti hrvatskoga jezika i da ga se nametne različitim etnolingvokulturnim zajednicama u Jugoslaviji« (Bagdasarov 2018:26). Konkretno, favoriziraju se internacionalizmi i riječi stranoga podrijetla (u vojnome nazivlju one na podlozi francuskoga jezika i rusko-boljševičkoga idioma), a progone se riječi hrvatskoga podrijetla. Drugim riječima, nastupa posvemašnja i rigorozna internacionalizacija nazivlja. Ponovno se oživljava ideja o hrvatsko-srpskome jezičnom jedinstvu te se hrvatski jezik suočava s problemima kao i u prijeratnoj Jugoslaviji (Frančić–Petrović 2013:41–42). Frančić–Petrović plastično sintetiziraju tadašnju jezičnu politiku i status hrvatskoga jezika sljedećim riječima: »... srpski se nameće kao državni jezik u sudstvu, državnoj upravi, diplomaciji, vojsci, policiji i administraciji... Prekida se s jezičnom praksom iz prethodnoga razdoblja. Zabranjuju se novotvorenice i oživljenice iz toga razdoblja, u jezik se unose mnogi internacionalizmi kojima se zamjenjuju hrvatske riječi...« (Frančić–Petrović 2013:42). Ugrubo, na djelu je unitaristički jezičnopolitički diktat s imperativom rashrvaćivanja, posrblijanja i internacionalizacije hrvatskoga jezika.⁵

⁵ O etnojezičnome unitarizmu u socijalističkoj Jugoslaviji vidi iscrpnu sintezu Bagdasarova (2018), a o »dokidanju rashrvaćivanja« početkom 1990-ih, Katičićev programatski tekst o legitimiziranju naziva *hrvatski jezik* u inozemnim akademskim krugovima, »iracionalnim« silnicama u promicanju naziva *srpskohrvatski* te viziji impostiranja *kroatistike* u vrijednosnome smislu, pri čemu Katičić priželjkuje »da [kroatistika] postavi svoje gledište usredotočeno upravo na jezični izraz hrvatske kulture i duhovnosti« (Katičić 1995:23). U istome tekstu 1995. godine Katičić evocira kako se svojedobno »u kolegijalnom krugu usprotivio tvrdnji kako ne postoji hrvatsko vojničko nazivlje« podsjećajući svoje strane kolege na hrvatsko vojno nazivlje ustrojeno i kodificira-

Ovdje valja naglasiti kako je vojno nazivlje, uz recimo upravno-pravno, prvorazredan pokazatelj jezičnoidentitetske izgrađenosti kojega jezika. Naime, vojsku i vojnu struku nemoguće je ne vezati uz državu i državnost, stoga vojno nazivlje nosi izraženi identifikacijski potencijal te uživa svojevrsni status *corpus separatum* u odnosu na ostala nazivlja. Tako se hrvatska vojna riječ redovito našla prva »na udaru prilikom promjene političkih i društvenih sustava u kojima je živio hrvatski narod« (Mamić 2007). Po osamostaljenju Hrvatske, na valu preporoda hrvatskoga standardnog jezika, revno se nastojalo ustrojiti i hrvatsko vojno nazivlje. Kao što je već spomenuto, dotadašnji općejezični fond, a pogotovo vojni leksik, "hrvatsko-srpskoga" jezika obilovao je i internacionalizmima – npr. *ađutant, avijacija, baterija, divizija, divizion, duel, formacija, front, kapetan, komanda, komandant, komandir, komesar, kontraofanziva, linija, major, municija, oficir, revers, rezerva, rezervist, transporter, uniforma, zona*. Iz perspektive zastupljenosti internacionalizama u nazivlju, za složiti se s Tafrom kako se »upravo nazivljem hrvatski jezik oduvijek razlikovao od srpskoga« (Tafr 2005:193). Internacionalizmi (posuđenice općenito) su za razliku od puristički nastrojenije hrvatske standardološke tradicije u pravilu svojstveniji srpskomu standardnom jeziku.⁶

Stoga se početkom 1990-ih službeno i u suradnji s uglednim jezikoslovcima krenulo u obnovu i stvaranje hrvatskoga vojnog nazivlja. Tako je zaključcima Glavnoga stožera Hrvatske vojske od 16. prosinca 1991. utemeljen rad na sustavnome uvođenju hrvatskoga vojnog nazivlja. To je, potom, dovelo do osnivanja *Savjeta za uvođenje hrvatskoga vojnog nazivlja u Hrvatsku vojsku te Stručne radne skupine* »sa zadaćom da predlaže, ocjenjuje i brine o sustavnom utemeljenju i promicanju hrvatskog nazivlja u Hrvatsku vojsku« (*Razlikovni popis* 1993:5). *Savjet* je uz vojne stručnjake podrazumijevao i suradnju s uglednim hrvatskim jezikoslovcima s kojima se mjesečno sastajalo u Ministarstvu obrane (Bogišić 2000).⁷ Na temelju ra-

no službenim pravilnicima i vježbovnicima hrvatskoga domobranstva iz doba Austro-Ugarske Monarhije, odnosno Trojednice (Katičić 1995:21). Zahvale recenzentu rada na upućivanju na taj važan tekst.

⁶ Zanimljivo je ovdje osvrnuti se na hrvatski naziv *satnik*, koji je uglavnom potisnuo internacionalizam *kapetan* u hrvatskome činovlju (osim u činovima *kapetan bojnog broda, kapetan fregate* i *kapetan korvete*). Naime, srpska standardološka tradicija, odbacivši u 19. st. kao temelj za suvremeni standardni srpski jezik srpskoslavenski te tzv. slavenosrpski jezik, bilježi riječ *satnik* s napomenom da je riječ o zastarjelici, odnosno etimološki o srpskoslavenskome leksemu сѣтникъ te upućuje na internacionalizam *kapetan*, što rječito govori o pristupu internacionalizmima u povijesti srpske vojne riječi (usp. Jovanović 2016:160).

⁷ O točnome sastavu Stručne radne skupine dokumentirane potvrde oskudne su, no u većoj mjeri podudarne u imenima. S jedne strane, prema Bogišićevim zapisima

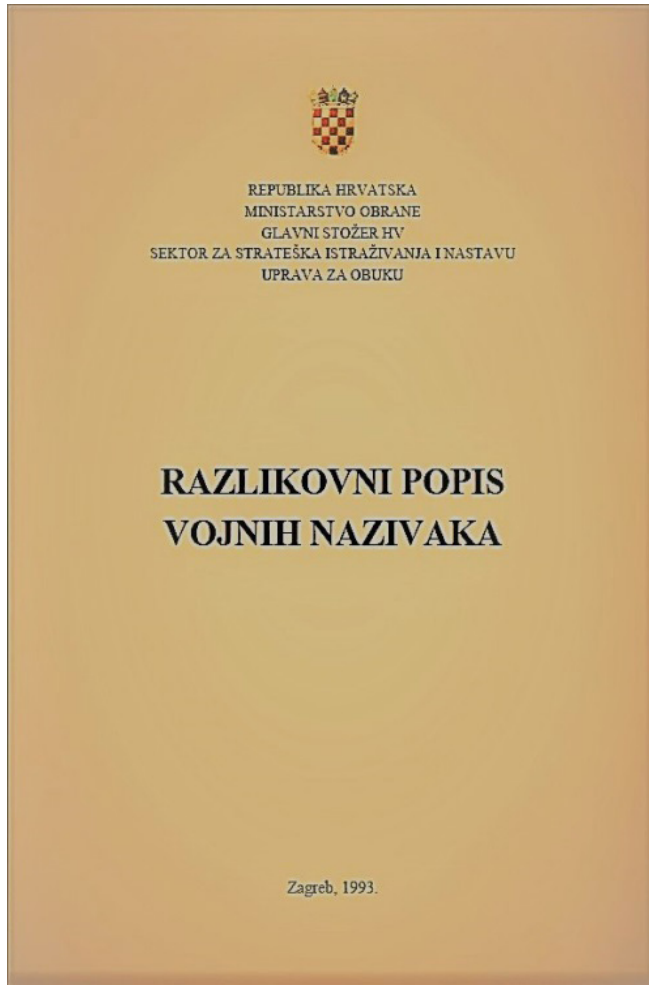
sprava vođenih u skupini i donesenih zaključaka, Glavni stožer Hrvatske vojske pripremio je omanji hrvatsko-srpski vojni razlikovnik – *Razlikovni popis vojnih nazivaka* (¹1992, ²1993). Unatoč uvjerenju nestručnjaka kako se tad rehabilitiralo nazivlje iz Nezavisne Države Hrvatske, golemom većinom oživljava se nazivlje koje se gotovo pedeset godina izgrađivalo – od vojnoterminoloških inovacija Bogoslava Šuleka (1870.) do kraja Prvoga svjetskog rata 1918. godine (usp. Vince ²1990; Horvatić 1995; Pranjković 2006; Samardžija 2004, 2008; Mamić 2007; Nikolić-Hoyt 2013; Horvat-Hudeček–Mihaljević 2015; Ham 2016, 2017; Vrgoč 2020, 2021b).⁸ U tome smislu, vidjet ćemo kako neki od naziva rehabilitirani ili inaugurirani početkom 1990-ih godina nisu zaživjeli, nego su ih istisnuli upravo internacionalizmi. Neki su se vratili u pasivni leksik, a neke novotvorenice nisu ni zaživjele u praksi. Nažalost, tijekom 1992. rad stručne radne skupine je zamro te je izostala daljnja sustavna i stručna skrb o izgradnji vojnoga nazivlja. Štoviše, po završetku Domovinskoga rata – oslanjanjem prvo na američke vojne doktrine i koncepte, a primitkom Hrvatske u NATO i na

u radu skupine od jezikoslovaca su sudjelovali Stjepan Babić, Marko Samardžija i Tomislav Ladan, kojima se potom priključio Bulcsú László (Bogišić 2000). S druge strane, prema sjećanju – ne samo svjedoka vremena nego i glavnoga idejnog pokretača (*spiritus movens*) ustrojavanja hrvatskoga vojnog nazivlja u Glavnome stožeru HV-a – generala Ivana Tolja, potvrđena su mi u razgovoru imena spomenutih jezikoslovaca, kojima treba pridodati imena Stjepana Damjanovića i Ive Pranjkovića. Štoviše, general precizira kako je Marko Samardžija bio glavnim koordinatorom vojnoterminološkoga projekta, koji je potom – po pretpostavci generala Tolja – kao tadašnji predstojnik (1992. – 2006.) Katedre za hrvatski standardni jezik Filozofskoga fakulteta u Zagrebu organizirao rad s uglednim jezikoslovcima s Katedre. Imajući u vidu kako je rečena problematika itekako jezičnopovijesno relevantna – no ipak izvan opsega i fokusa ovoga rada – neka ovdje dosegnute spoznaje otvore prostor daljnjim istraživanjima o (neotkrivenim) jezikoslovnim značajnicima čiji je konačni *consensus sapientium* urodio dobroustrojenim hrvatskim vojnim nazivljem.

S treće strane, u ozračju posvete ovoga rada akademiku Stjepanu Babiću, valja podcrtati kako pisanja njegovih najbližih suradnika daljnje osvjetljuju zasluge akademika u izgradnji hrvatske vojne riječi – naime znameniti je jezikoslovac 1995. odlikovan *Spomenicom Domovinskoga rata za drugi djelatni način* i *Spomenicom domovinske zahvalnosti za časnu i uzornu službu za razdoblje od pet godina upravo zbog zasluga stvaranja hrvatskoga vojnog nazivlja u Domovinskome ratu* (usp. Ham 2021). Neki od akademikovih tekstova o hrvatskoj vojnoj riječi s početka 1990-ih objavljivanih uglavnom u jezičnoj rubrici *Vjesnika*, prikupljeni su pod naslovom *Neki sporni vojni nazivi* u knjizi *Hrvatski jučer i danas* (Školske novine, Zagreb, 1995.).

⁸ Radi što učinkovitijega predstavljanja i popularizacije novoga nazivlja među vojnicima, a i javnosti, *Hrvatski vojnik* (službeno glasilo HV-a pod uredničkim vodstvom generala Ivana Tolja) pokrenuo je feljton s istim naslovom *Razlikovni popis vojnih nazivaka*, koji je izlazio od broja 7. do broja 14. 1992. Premda nije identična sadržaja, umnogome se preklapa sa službenim razlikovnikom. Svoje je polemičke tekstove o vojnome nazivlju u *Hrvatskome vojniku* objavljivao i pokojni akademik Babić.

one savezničke – hrvatsko se vojno nazivlje našlo suočeno s bogatom i razrađenom terminološkom stečevinom na engleskome jeziku, koja jednako tako obiluje internacionalizmima. Kao što će istraživanje pokazati, anglo-američko nazivlje postat će rezervoarom za oblikovanje novih internacionalizama u hrvatskome vojnom nazivlju.

Slika 1. *Razlikovni popis vojnik nazivaka* (1993.), naslovnica.

janja zajedničkog srpskohrvatskog književnog jezika izrodile varijantski polarizovane lekseme«, apostrofirajući kako je »srpska vojna terminologija u celini postala i deo zajedničkog srpskohrvatskog terminološkog sistema« (Jovanović 2016:189, 266). Drugim riječima, autentično srpsko vojno nazivlje nametnulo se kao službeno "hrvatsko-srpsko" vojno nazivlje na teritoriju Hrvatske.

Po osamostaljenju Hrvatske nastojalo se aktiviranjem bogatih izražajnih i tvorbenih mogućnosti hrvatskoga jezika napraviti otklon i od internacionalizama kojima je srpski – vidjeli smo kao službeni i zapovjedni jezik na području čitave SFRJ – tijekom desetljeća uzobilovao, baštineći ih prije svega iz francuskoga jezika i rusko-boljševičkoga idioma.¹⁰ Ipak, istraživanjem će se pokazati kako je većina današnjih internacionalizama preuzeta iz vojnoleksičkoga fonda afirmiranoga za vrijeme "zajedničke" faze (*lingua communis*), koje i srpski i hrvatski baštine kao zajedničko blago većine europskih jezika, te su zauzeli vrlo čvrsto mjesto u leksičkome sustavu hrvatskoga jezika (*agresor, balistika, desant, inženjerija, kontingent, korpus* i sl.). S druge strane, vidjet ćemo, neki "zajednički" internacionalizmi odbačeni su (*komandant, komandir, major, municija, rezervist* i sl.), govornici ih osjećaju obilježenima ili supstandardnima, a konkurentne domaće riječi lako su ih istisnule.¹¹

¹⁰ Što se vojnoga jezika i nazivlja tiče, stanje je još radikalnije u poslijeratnoj Jugoslaviji. Službeni je i zapovjedni jezik u vojsci na čitavu području Jugoslavije bio srpski jezik koji se nakon 1963. naziva *srpskohrvatskim*. Stanje se ništa nabolje ne mijenja ni nakon 1969. i *Zakona o narodnoj obrani* prema kojemu se uz Jugoslavensku narodnu armiju (JNA) ustrojava i teritorijalna obrana (TO), odnosno dvokomponentne oružane snage. Prema tome su zakonu zapovjednici teritorijalne obrane mogli do neke mjere u svojoj postrojbi rabiti i 'jezik republike' u kojoj su živjeli. Dok je u slučaju Slovenije ovakvo dopuštenje imalo odjeka u praksi, u Hrvatskoj su takve pojave bile predsjedanskoga karaktera uzimajući u obzir nacionalnost zapovjednoga kadra u tadašnjoj Hrvatskoj (Marijan 2006:35–36).

¹¹ S gotovo tridesetogodišnjim odmakom od njegova teksta, jezična praksa ovdje u nekim primjerima dovodi u pitanje Pranjkovićev pristup internacionalizmima kao što su »*oficir, kapetan, major, rezerva, kasarna* i sl.« pri čemu autor 1992. smatra kako su »često te riječi prijeko potrebne, pored ostalog, i iz tvorbenih razloga (*oficirčina*)« te ih se nikako ne bi smjelo proglašavati »nepoželjnima ili nehrvatskima« (Pranjković 1997:150). Ovo istraživanje dokazuje kako je niz internacionalizama uistinu opstalo i prevladalo u vojnome nazivlju, a neke je jezična praksa vrlo brzo potisnula u kategoriju stilema, ideologema, arhaizama ili historizama (*kasarna, major, podoficir, rezervist*). Ipak, valja priznati kako Pranjković tada vojnome nazivlju pristupa kao »najosjetljivijem i najaktualnijem normativističkom problemu« te sâm postulira svojevrstih šest načela o kojima bi trebalo voditi računa pri ustrojavanju hrvatskoga vojnog nazivlja. U određenim se točkama nedvosmisleno zalaže za oživljavanje "domobranske" terminološke baštine, a za načelno odbacivanje »nazivlja stvorenog ili prvi put upotrijebljenog u NDH« (v. više u Pranjković 1997:150).

Stoga će se ovim radom nastojati osvijetliti zastupljenost i dosezi u hrvatskome vojnom nazivlju jednoga od sedam načina postanka naziva – prihvaćanje internacionalizama – te geneza njihova uklapanja u vojnoleksički repertoar. Polazna je hipoteza istraživanja kako je – unatoč uočenoj tendenciji da se hrvatskim jezičnim materijalom izgrađuje hrvatsko vojno nazivlje – mnoštvo internacionalizama naslojavanih kroz desetljeća danas ipak zadržano. Drugim riječima, neka domaća rješenja – bili to rehabilitirani nazivi ili novotvorenice – nisu zaživjela, nego su ih nakon razdoblja supostojanja istisnuli internacionalizmi. Druga hipoteza upućuje na utjecaj engleskoga jezika kao posrednika u preuzimanju internacionalizama u hrvatsko vojno nazivlje. Naime, završetkom Domovinskoga rata i prihvaćanjem prvo američkih, a potom NATO-ovih doktrina, pod dominacijom angloameričkoga nazivlja nastavlja se internacionalizacija vojnoga nazivlja. U tome smislu istražuje se suzdržanost prema terminologizaciji i hrvatskoj tvorbi te progovara o neupućenosti u dihotomiju tvorbenoga značenja i terminološkoga značenja te terminološka načela.

Na reprezentativnim će se primjerima pružiti leksički uvid u internacionalizme u hrvatskome vojnom nazivlju, progovoriti o njihovoj zastupljenosti u vojnoleksičkome repertoaru u kontekstu izvanjezičnih utjecaja, tematizirati razlozi prevage koju su neki od njih kao alohtoni elementi odnijeli u odnosu na autohtoni jezični materijal te zaključno progovoriti o načelnome polazištu za prihvaćanje internacionalizama u hrvatski vojnoterminološki sustav kao jedan od sustava *sui generis*, u simboličko-identitetskome smislu.

2. Teorijsko-metodološka uporišta istraživanja

U hrvatskome su jeziku najčešći tipovi postanka naziva prema Hudeček–Mihaljević (2012) sljedeći:

1. hrvatska tvorba, 2. prihvaćanje internacionalizama latinskoga i grčkoga podrijetla ili naziva tvorenih latinskim ili grčkim elementima, 3. preuzimanje stranih (engleskih) naziva, 4. preuzimanje naziva iz drugih struka (reterminologizacija), 5. pretvaranje riječi općega jezika u nazive (terminologizacija), 6. povezivanje riječi u sveze i 7. domaća zamjena za engleske pokrate (Hudeček–Mihaljević 2012:49).

Često se kod predmetnih stručnjaka mogu čuti opravdavanja kako tuđice, posuđenice i internacionalizmi olakšavaju globalno sporazumijevanje ili kako su takve riječi preciznije i sveobuhvatnije dok je hrvatska riječ nepouzdanija i značenjski manjkava. Ipak, u podlozi takvih pristupa najčešće leži upravo jezični snobizam ili nepoznavanje terminoloških postu-

lata izgradnje domaćih naziva, koji mogu istovrijedno konkurirati bilo kojemu stranom nazivu. Konačno, lakše sporazumijevanje među svjetskim stručnjacima postiže se učenjem stranih jezika, a ne internacionalizacijom hrvatskoga jezika, ponajmanje njegova nazivlja (usp. Frančić–Mihaljević–Hudeček 2005:224).

Stoga je, kad govorimo o prožetosti općega jezika i jezika struke te stvaranju nazivâ, izrazito važno upozoriti na razliku između tvorbenoga i terminološkoga značenja riječi. Vrgoč–Mihaljević su, među ostalim primjerima, ilustrirali tu oprjeku na nazivu *obalna straža* koja »u svojem djelokrugu obuhvaća cijelo teritorijalno more i unutarnje morske vode, a ne samo *obalu*, koja se u općemu jeziku, u skladu s tvorbenim značenjem, najčešće definira kao '[granični] pojas kopna uz more, rijeku ili jezero'« (Vrgoč–Mihaljević 2019:10–11). Autori zaključuju kako »dakle, terminološko značenje naziva obuhvaća i domene koje tvorbeno značenje ne pretpostavlja«. Kao ilustraciju navode kako se »i danas se među stručnjacima različitih struka čuju tumačenja kako je npr. *artiljerija* poželjniji naziv jer *topništvo* ima uže značenje (podrazumijeva samo topove)«. Jednako tako, *inženjerija* je potisnula prijedlog s početka 1990-ih *opkoparstvo* jer rod inženjerije ne radi samo opkope, rovove i tomu slično. Analognim rezoniranjem redovito se daje prednost nazivu *kampanja* umjesto (*ratni*) *pohod* ili nazivu *invazija* umjesto mogućih *provala*, *navala* i slično zbog navodne značenjske asimetrije, sema koji hrvatska riječ ne obuhvaća i sl.

Drugim riječima, internacionalizmu se apriorno pripisuje sveobuhvatnije i preciznije značenje.¹² S druge strane, izuzetno je važno naglasiti kako se opći leksik i nazivlje – pored toga što podliježu mnogim zajedničkim standardnojezičnim postulatima – razlučuju po nizu kriterija. Jedno od njih je i značenje, koje se u nazivlju utvrđuje definicijom, a koja se pak ne mora poklapati s tvorbenom definicijom. Na kraju, sâm naziv ima ono značenje za koje se struka dogovori da će ga imati, neovisno od značenja koje ta riječ ima kao dio općega leksika (Vrgoč–Mihaljević 2019:10).

2.1. Teorijski pristup internacionalizmima

U literaturi postoje različiti kriteriji za određivanje internacionalizama. Zbog svoje dobre fonološke i morfološke uklopljenosti u jezike primaoce, internacionalizmi su donekle bili zanemarivani što se tiče njihova iscrpno-

¹² Stjepan Babić je još 1992. – pri uspostavi i rehabilitiranju tradicionalnoga hrvatskog vojnog nazivlja – polemički progovorio o nazivu *topništvo*, ustavši u njegovu obranu, te o nerazlikovanju terminološkoga i tvorbenoga značenja i veličanju internacionalizama, koji su preko srpskoga kao posredničkoga jezika ušli u hrvatski jezik (Babić 1992).

ga i egzaktnoga određenja (Rebernjak 2004:19). Štoviše, može se postaviti pitanje možemo li ih nakon prilagodbe u jeziku primaocu i dalje smatrati internacionalizmima, preciznije prilagođenicama, na primjer nazive (*vojna operacija*, (*vojni*) *moral*, (*vojni*) *veteran*, *general* itd. Ipak, u klasičnome smislu, internacionalizmi (europeizmi ili međunarodnice) su međunarodne riječi latinskoga ili grčkoga podrijetla, koje se nalaze u svim, mnogim ili barem u većini glavnih europskih jezika. Hrvatski jezik, kao jezik europskoga i judeokršćanskoga kulturno-civilizacijskoga kruga, stoljećima baštini i leksički repertoar ukotvljen u klasičnim jezicima, odnosno učnih internacionalizama ili »intelektualnih tuđica« kako ih naziva Katičić (1999:302).

Neki autori razlikuju internacionalizme od europeizama pri čemu europeizme definiraju kao »riječi povezane s pojavama proizišlim iz europske kulture i posuđenih iz europskih jezika« kao što su *valcer*, *špageti*, *tenis* i sl. (usp. Međeral 2016). U normativnome se priručniku *Hrvatski jezični savjetnik* također detektira takav pristup te uočava kako su »u novije doba u pojedine jezike prihvaćene i mnoge riječi iz drugih suvremenih svjetskih jezika kao internacionalne« (Barić i dr. 1999:285). No, u *Savjetniku* se zaključuje kako »ipak internacionalizmi latinskoga i grčkoga podrijetla trebaju imati prednost pred drugim internacionalizmima u hrvatskome jeziku«. Bez obzira na evidentne pomake u značenju u pojedinim jezicima u odnosu na ishodišno latinsko i grčko značenje te različita značenja internacionalizama u različitim jezicima – na što je u nas upozorio Vladimir Ivir uspostavivši tipologiju semantičkih odnosa između parova internacionalizama (usp. Ivir 1968, 1996) – hrvatski je jezik kroz dugo razdoblje »razvio odgovarajuće mehanizme da može grčko-latinske elemente primati na pogodan način« (Barić i dr. 1999:285). Riječju, internacionalizmi latinskoga i grčkoga podrijetla – preuzeti u hrvatski jezik izravno ili jezikom posrednikom – s jezičnonormativnoga stajališta uživaju poseban status u odnosu na druge leksičke posuđenice.

Dakle, u širemu smislu status internacionalnoga leksema mogu imati i riječi podrijetlom iz modernih jezika (u smislu vojnoga nazivlja najčešće njemačkoga, francuskoga i talijanskoga). Taj je pristup određivanju internacionalizama u svakome slučaju isto tako prihvatljiv. Ipak, »nemogućnost preciznijeg razgraničenja pojma u odnosu na ostale leksičke posuđenice« (Rebernjak 2004:154) ostavlja otvorenim pitanje dosega pojma internacionalizam. Hoćemo li primjerice nazive *sabotaža* i *flota* smatrati internacionalizmima ili galicizmima, odnosno talijanizmima. Burkhard Schaefer u pokušaju razradbe definicije internacionalizma otvara sljedeća nerasvjetljena pitanja (Schaefer prema Rebernjak 2004:19):

1. U koliko se jezika mora pojaviti leksem poput internacionalizma da bi se smio tako nazivati?

2. Može li se takav leksem nazivati internacionalizmom i nakon prilagodbe u jeziku primaocu?

3. Kakve vrste posuđivanja (izravno, posredno, opetovano) utječu na značenje i promjene značenja?

U ovome radu internacionalizmima podrazumijevamo riječi latinskoga i grčkoga postanja preuzete izravno iz tih jezika ili preko jezika posrednika.

Riječi koje su prepoznatljive u većini europskih jezika, no ishodišno nisu iz klasičnih jezika, smatraju se leksičkim posuđenicama (~izmima) te nisu predmet zanimanja ovoga rada¹³ – npr. galicizmi *bajoneta, baraža, beretka, brizantan, defetist, defile, eskarpa, ešalon, etapa, garda, garnizon, kordon, marš, patrola, plotun, rafal, raport, regrutacija, rikošet, šaržer, tampon-zona, trijaža, tromblon, trupa*, hispanizmi *eskadrila, flotila, gerila, hunta, embargo, parada*, anglizmi *bazuka, bunker, komandos, snajper, tenk*, talijanizmi *brigada, fregata, plotun, špijun*, germanizmi *logor, kapisla, puč*.¹⁴

2.2. Metodološki pristup istraživanja

Metodološka strategija rada počiva u najvećoj mjeri na kvalitativnoj metodi i deskriptivnome tipu istraživanja, pri čemu je interes u prvome redu bio na jezičnim procesima i terminološkoj dinamici suodnosa alohtono-autohtono, a manje na brojčanim i statističkim pokazateljima i omjerima. Bez daljnega, u radu se došlo i do određenih brojčano-statističkih omjera, no njih se u istraživanju smatra komplementarnima tezama koje se postavljaju i procesima koji se opisuju. Koraci su podijeljeni u tri faze.

U prvoj su fazi, nakon teorijskoga određenja internacionalizama, pretražene i popisane njihove pojavnice na temelju građe i pripremljenoga korpusa. Korpus čine dva potkorpusa. Prvi, temeljen na rječničkoj građi, koja obuhvaća stožerne hrvatske općejezične jednojezičnike te vojno-terminološke rječnike. Pored njih, radi ilustracije raskoraka u današnjemu ustaljenom nazivlju unutar Hrvatske vojske i mnoštva prijedloga – od stručnih do amaterskih – nastalih u samim počecima samostalne Hrvatske, građom je obuhvaćen na primjer i interni vojni razlikovnik iz 1993.

¹³ Dakako, mnoge od njih možemo smatrati i internacionalizmima u širem smislu riječi.

¹⁴ Za neke od njih navest ćemo nezaživjele predloženice aktualizirane početkom 1990-ih: *eskadrila* > *jato*; *bunker* > *utvrđnica*; *brigada* > *zdrug*; *tenk* > *oklopaš, oklopnik*; *trijaža* > *razorstaj*; *tromblon* > *istreljak, izbačnica*; *rafal* > *štektač, istodobna paljba, paljbojed*; *floata* > *brodovlje*.

nastao na temelju rada ranije spomenutoga Savjeta (*Razlikovni popis vojnih nazivaka*, 1993.) te nekoliko amaterskih priručnika.¹⁵ Drugi je korpus temeljen na specijaliziranoj građi, odnosno službenim vojnostručnim publikacijama objavljivanim u okviru vojnoizdavačke djelatnosti Hrvatske vojske, hrvatskome zakonodavstvu vezanome za obranu i sigurnost te vojnim stručnim i znanstvenim časopisima na hrvatskome jeziku.¹⁶ Konzultirana su i izdanja beogradskoga Vojnoizdavačkoga zavoda iz razdoblja Jugoslavenske narodne armije – *Vojna enciklopedija* (1970. – 1975.) i *Vojni leksikon* (1981.) – kako bi se utvrdio utjecaj onodobnih internacionalizama na današnje hrvatsko vojno nazivlje.

Popisi ovdje izlučenih naziva ni na koji način ne teže biti sveobuhvatnim popisima, nego se na reprezentativnome uzorku s dijakronijsko-sinkronijskoga gledišta progovara o problematici izgradnje hrvatskoga vojnog nazivlja i internacionalizmima.

U drugoj se fazi iznosi etimološka razradba internacionalizama na temelju hrvatskih etimoloških rječnika. Uz to, dijakronijskim uvidom razlučene su i popisane, s jedne strane, one hrvatske predloženice¹⁷ koje nisu zaživjele, a s druge strane, one koje su istisnule određene internacionalizme s kojima su neko vrijeme supostojale.

U trećoj se fazi zaključno progovara o uočenim tendencijama u suodnosu domaće-međunarodno – danas poglavito u smislu evidentnoga naslanjanja na angloameričke leksičke obrasce – te donose zaključci o statusu i prihvatljivosti internacionalizama u nazivlju kao što je to vojno nazivlje. To se u prvome redu odnosi na mistificiranje i pridavanje aure prestiža in-

¹⁵ Iz jezičnopolitičkih razloga, osobito burnoga 20. stoljeća, hrvatska leksikografija ima razmjerno bogatu praksu razlikovnika (npr. Guberina i Krstić (1940.), Brodnjak (1991.), Samardžija (2015.)). Međutim, uza svu njihovu korisnost, u radu se priklanja tezi kako se njima [Brodnjakom] treba služiti »oprezno i strpljivo« (Pranjković 1997), što se osobito odnosi na amaterske priručnike. U radu se takvom građom poslužilo radi evidentiranja različitih, više ili manje jezično utemeljenih prijedloga i naziva, te sagledavanja njihova dometa iz dijakronijske perspektive. Grčević (2002:525) prije gotovo dvadeset godina upozorava da se tek treba vidjeti hoće li savjeti »nejezikoslovaca« imati znatnijega odjeka u jezičnoj praksi. Retrospektivno, ovim se istraživanjem može ustvrditi kako je utjecaj marginalnih i amaterskih savjetničkih priručnika na izgradnju leksika bio minimalan.

¹⁶ Za integralan popis izvora usp. Vrgoč (2020:378–382). Sve službene vojne publikacije upotrijebljene za ovo istraživanje nisu klasificirane nijednim stupnjem tajnosti.

¹⁷ U radu se sve domaće zamjene s dijakronijskoga motrišta smatraju predloženim zamjenama – predloženicama – a ne normativno propisanim ili nametnutim rješenjima, što dokazuje i njihovo (ne)uspješno uklapanje u hrvatski standardni jezik (usp. Pranjković 2010:42).

ternacionalizmima, dok se istodobno trivijaliziraju hrvatska rješenja te zanemaruju terminološka načela i načela jezične pravilnosti.

3. Rasprava

Kao uvod u terminološku raščlambu prvo se donosi ilustrativni popis od 130 internacionalizama vezanih za obrambeno-sigurnosne znanosti izlučenih iz pripremljenoga korpusa, danas normativno prihvatljivih u statusu preporučenih ili dopuštenih naziva. Neki od njih problematizirat će se kao paradigmatiski primjeri sudara dvaju terminoloških načela – 1. domaća riječ ima prednost pred stranom i 2. prošireniji i korisnicima prihvatljiviji naziv ima prednost pred manje proširenim¹⁸ te općenito sagledati geneza i argumentacija njihova prihvaćanja kao hrvatskih naziva. Vidjet ćemo, neke od njih baštinimo iz dublje prošlosti hrvatskoga jezika, neke ugledanjem na angloameričko nazivlje, dok je većina njih leksička stečevina iz doba monarhističke, odnosno kasnije komunističke Jugoslavije. Potom se rasprava proširuje na raščlambu (ne)zaživjelih domaćih naziva na početku preporoda hrvatske vojne riječi 1990-ih godina.

3.1. Internacionalizmi u vojnome nazivlju i utjecaji jezika posrednika

U nastavku se donosi popis od 130 internacionalizama u vojnome nazivlju danas u statusu preporučenoga ili dopuštenoga naziva. Potom se na paradigmatiskim primjerima razrađuje uloga jezika posrednika u prihvaćanju internacionalizma.

Tablica 1. Ilustrativni popis normativno prihvaćenih internacionalizama u vojnome nazivlju¹⁹

Internacionalizmi u hrvatskome vojnom nazivlju	
<i>agens</i>	< lat. <i>agens</i>
<i>agilnost</i> (agilnost zapovijedanja)	< fr. <i>agilité</i> < lat. <i>agilitas</i>
<i>agresija</i>	< lat. <i>aggressio</i>
<i>agresor</i>	< lat. <i>aggressio</i>
<i>akcija</i>	< lat. <i>actio</i>
<i>akvatorij</i>	< lat. <i>akva-</i> + (teri)torij
<i>amfibijski</i>	< nlat. <i>amphibia</i> < grč. <i>amphíbia</i>

¹⁸ Razrađujući načela o jezičnoj pravilnosti Pranjković iznosi kriterije slične terminološkim načelima: *načelo autohtonosti* i *načelo proširenosti* (Pranjković 2010:9–16).

¹⁹ U radu se rabe odrednice za jezike prema Matasović, Ranko i dr. 2016.

<i>aneksija</i>	< kslat. <i>annexio</i>
<i>arbitraža</i>	< lat. <i>arbiter</i>
<i>armija</i>	< fr. <i>armee</i> < lat. <i>armata</i>
<i>asanacija</i> (asanacija bojišta)	< lat. AD + <i>sanatio</i>
<i>asimetričan</i> (asimetrično ratovanje)	< grč. A + <i>symmetria</i>
<i>automatski</i> (automatska puška)	< grč. <i>autómatos</i>
<i>balistika</i> ²⁰	< lat. <i>balista</i> < grč. <i>ballistra</i>
<i>baza</i>	< grč. <i>básis</i>
<i>baziranje</i>	< grč. <i>básis</i>
<i>bomba</i>	< njem. <i>Bombe</i> < fr. <i>bombe</i> < tal. <i>Bomba</i> < lat. <i>bombus</i>
<i>bombardirati</i>	< njem. <i>Bombardieren</i> < fr. <i>bombarder</i> < lat. <i>bombus</i>
<i>civil</i>	< njem. <i>Zivil</i> < fr. <i>civil</i> < lat. <i>civilis</i>
<i>ćelija</i>	< tal. <i>cella</i> < lat. <i>cella</i>
<i>defenzioan</i>	< njem. <i>Defensive</i> < fr. <i>defensive</i> < lat. <i>defendere</i>
<i>defolijacija</i>	< srlat. <i>defoliare</i> < lat. DE + <i>folium</i>
<i>deklariranje</i> (deklariranje snaga)	< lat. <i>declaratio</i>
<i>delaboracija</i>	< lat. DE + <i>labor</i>
<i>delegiranje</i>	< lat. <i>delegare</i>
<i>demilitarizacija</i>	< lat. DE + <i>militaris</i>
<i>demodulacija</i>	< lat. DE + <i>modus</i>
<i>demonstracija</i>	< lat. <i>demonstrare</i>
<i>deportacija</i>	< lat. <i>deportatio</i>
<i>desant</i>	< fr. <i>descente</i> < lat. <i>dēscendō</i>
<i>detonacija</i>	< njem. <i>Detonation</i> < fr. <i>detonation</i> < lat. DE + <i>tonare</i>
<i>dezertirati</i>	< njem. <i>Desertieren</i> < fr. <i>désertes</i> < lat. <i>dēserō</i>
<i>disciplina</i>	< lat. <i>disciplina</i>

²⁰ Bogoslav Šulek, recimo, u *Njemačko-hrvatskome rječniku* (1860.) navodi s.v. *Balliftik – metoslovje*, s.v. *Expedition – vojna*.

<i>diverzant</i>	< lat. <i>diversio</i>
<i>diverzija</i>	< lat. <i>diversio</i>
<i>divizija</i>	< fr. <i>division</i> < lat. <i>divisio</i>
<i>doktrina</i>	< lat. <i>doctrina</i>
<i>ekspedicija</i>	< njem. <i>Expedition</i> < fr. <i>expedition</i> < lat. <i>expeditio</i>
<i>eksperimentiranje</i>	< njem. <i>Experiment</i> < lat. <i>experimentum</i>
<i>eksploziv</i>	< njem. <i>Explosiv</i> < lat. <i>explōdō</i>
<i>ekstradicija</i>	< lat. EKS + <i>tradictio</i>
<i>elastičnost</i> (elastičnost snaga)	< fr. <i>élastique</i> < grč. <i>élastis</i>
<i>elitni</i> (elitne postrojbe)	< fr. <i>élite</i> < lat. <i>electa</i>
<i>evakuacija</i>	< lat. <i>evacuatio</i>
<i>faza</i>	< njem. <i>Phase</i> < fr. <i>phase</i> < grč. <i>phásis</i>
<i>flegmatizacija</i> (flegmatizacija eksploziva)	< grč. <i>phlégma</i>
<i>formacija</i>	< lat. <i>formatio</i>
<i>forsiranje</i> (forsiranje rijeke)	< njem. <i>forcieren</i> < fr. <i>forcer</i> < vlat. <i>fortiare</i> < lat. <i>fortis</i>
<i>fortifikacija</i>	< lat. <i>fortificatio</i>
<i>fratricid</i>	< lat. <i>frate</i> + <i>occidere</i>
<i>frontalni</i> (frontalni rat)	< njem. <i>Front</i> < lat. <i>frons</i>
<i>general</i>	< njem. <i>General</i> < fr. (<i>capitaine</i>) <i>general</i> < tal. <i>generale</i> < lat. <i>generalis</i>
<i>granata</i>	< njem. <i>Granate</i> < tal. <i>granata</i> < lat. <i>granatus</i>
<i>gravitacijski</i> (gravitacijsko središte)	< nlat. <i>gravitatio</i> < lat. <i>gravitas</i>
<i>hibridan</i>	< lat. <i>hibrida</i> < vjerojatno grč. <i>hýbris</i>
<i>incident</i>	< srlat. <i>incidens</i> < lat. <i>incidere</i>
<i>indikator</i>	< lat. <i>indicator</i>
<i>infiltracija</i>	< njem. <i>infiltrieren</i> < lat. IN + <i>filtrum</i>

<i>integriran</i> (integrirano ratovanje)	< njem. <i>integrieren</i> < fr. <i>integrer</i> < lat. <i>integro</i>
<i>intendantski</i> (intendantska služba)	< fr. <i>intendant</i> < lat. <i>intendens</i>
<i>interoperabilnost</i>	< lat. INTER + <i>operatio</i>
<i>intervencija</i> (vojna intervencija)	< lat. <i>interuenire</i>
<i>invazija</i>	< njem. <i>Invasion</i> < lat. <i>invasio</i>
<i>inženjerija</i>	< fr. <i>ingenieur</i> < srlat. <i>ingeniare</i>
<i>izolacija</i>	< njem. <i>isolieren</i> < srlat. <i>isolare</i>
<i>kaciga</i>	< tal. <i>casside</i> < lat. <i>cassis</i>
<i>kalibar</i>	< njem. <i>Kaliber</i> < srlat. <i>calibrum</i> < ar. <i>qalib</i> < grč. <i>kalopous</i>
<i>kamp</i>	< njem. <i>Kamp</i> , engl. <i>camp</i> < lat. <i>campus</i>
<i>kampanja</i>	< fr. <i>campagne</i> < tal. <i>campagna</i> < lat. <i>campania</i>
<i>kanonada</i>	< njem. <i>Kanonade</i> < fr. <i>cannonade</i> < tal. <i>cannonata</i> < lat. <i>canna</i>
<i>kapetan</i>	< tal. <i>capitano</i> < lat. <i>capitaneus</i>
<i>kapitulacija</i>	< njem. <i>kapitulieren</i> < srlat. <i>capitulare</i>
<i>kasetni</i> (kasetna bomba)	< njem. <i>Kassette</i> < fr. <i>cassette</i> < tal. <i>cassetta</i> < lat. <i>capsa</i>
<i>katapult</i>	< njem. <i>Katapult</i> < lat. <i>catapulta</i> < grč. <i>katapéltēs</i>
<i>katastrofa</i>	< grč. <i>katastrophé</i>
<i>kolateralan</i> (kolateralne žrtve)	< srlat. <i>collateralis</i>
<i>kolona</i>	< tal. <i>colonna</i> < lat. <i>columna</i>
<i>komodor</i>	< eng. <i>commodore</i> < nizoz. <i>kommandeur</i> < fr. <i>commandeur</i> < tal. <i>comodoro</i> < lat. <i>commandare</i>
<i>koncentriran</i> (koncentrirana vatra)	< njem. <i>konzentrieren</i> < fr. <i>concentrer</i> < lat. <i>con</i> + <i>centrum</i>
<i>koncept</i> (koncept operacije)	< njem. <i>Konzept</i> < lat. <i>conceptio</i>
<i>konflikt</i>	< njem. <i>Konflikt</i> < lat. <i>conflictus</i>
<i>kontingent</i>	< njem. <i>Kontingent</i> < lat. <i>contingere</i>

<i>konvencionalan</i> (konvencionalno ratovanje)	< lat. <i>conventio</i>
<i>korpus</i>	< lat. <i>corpus</i>
<i>kota</i>	< lat. <i>côte</i> < lat. <i>quota (pars)</i>
<i>krater</i>	< njem. <i>Krater</i> < lat. <i>crater</i> < grč. <i>kratér</i>
<i>kritičan</i> (kritične informacije)	< grč. <i>kritikos</i>
<i>kriza</i>	< njem. <i>Krise</i> < lat. <i>crisis</i> < grč. <i>krísis</i>
<i>lanser</i>	< fr. <i>lancer</i> < lat. <i>lanceare</i>
<i>likvidacija</i>	< lat. <i>liquidatio</i>
<i>logistika</i>	< njem. <i>Logistik</i> < fr. <i>logistique</i> < grč. <i>logistikos</i>
<i>maneoar</i>	< fr. <i>manoeuvre</i> < lat. <i>manu operare</i>
<i>mehanizacija</i>	< lat. <i>(ars) mechanica</i> < grč. <i>mēkhaniké</i>
<i>meta</i>	< lat. <i>meta</i>
<i>misija</i>	< njem. <i>Mission</i> < lat. <i>missio</i>
<i>mobilizacija</i>	< njem. <i>Mobilisation</i> < fr. <i>mobilisation</i> < lat. <i>mobilis</i>
<i>modul</i> (modul snaga)	< lat. <i>modulus</i>
<i>modularnost</i>	< lat. <i>modulus</i>
<i>moral</i> (vojni moral)	< njem. <i>Moral</i> < fr. <i>morale</i> < lat. <i>moralis</i>
<i>ofenziva</i>	< njem. <i>Offensive</i> < fr. <i>offensive</i> < lat. <i>offensio</i>
<i>ofenzivan</i>	< njem. <i>Offensive</i> < fr. <i>offensive</i> < lat. <i>offensio</i>
<i>okupacija</i>	< lat. <i>occupatio</i>
<i>operacija</i>	< lat. <i>operatio</i>
<i>orden</i>	< njem. <i>Orden</i> < lat. <i>ordo</i>
<i>pauza</i> (operativna pauza)	< njem. <i>Pause</i> < lat. <i>pausa</i> < grč. <i>pausis</i>
<i>poligon</i>	< lat. <i>polygonum</i> < grč. <i>polýgōnon</i>
<i>pozicija</i> (pozicijski rat)	< lat. <i>positio</i>

<i>projekcija</i> (projekcija snagâ)	< lat. <i>proiectio</i>
<i>projektil</i>	< njem. <i>Projektil</i> < nlat. <i>proiectile</i>
<i>propaganda</i>	< njem. <i>Propaganda</i> < lat. <i>propagare</i>
<i>radikalizacija</i>	< lat. <i>radix</i>
<i>regularan</i> (regularne snage)	< lat. <i>regula</i>
<i>reparacija</i>	< njem. <i>reparieren</i> < lat. <i>reparare</i>
<i>retrogradna</i> (retrogradna operacija)	< lat. <i>retrogradus</i>
<i>revolucija</i>	< lat. <i>revolutio</i>
<i>ruta</i>	< fr. <i>route</i> < lat. <i>rupta</i> (<i>via</i>)
<i>salutirati</i>	< njem. <i>Salut</i> < fr. <i>salut</i> < lat. <i>salutare</i>
<i>sanitet</i>	< lat. <i>sanitaris</i>
<i>simulacija</i> (simulacijska vježba)	< njem. <i>simulieren</i> < fr. <i>simuler</i> < lat. <i>simulare</i>
<i>specijalan</i> (specijalne snage, specijalni rat)	< lat. <i>specialis</i>
<i>strategija</i>	< grč. <i>strategia</i>
<i>subverzija</i>	< lat. <i>subversio</i>
<i>taktika</i>	< grč. <i>taktikē</i>
<i>tempo</i>	< tal. <i>tempo</i> < lat. <i>tempus</i>
<i>terorizam</i>	< lat. <i>terror</i>
<i>torturacija</i> (torturacija oružja)	< lat. <i>torturamentum</i>
<i>torpedo</i>	< njem. <i>Torpedo</i> < lat. <i>torpedo</i>
<i>transporter</i>	< njem. <i>Transporter</i> < fr. <i>transporteur</i> < lat. <i>transportare</i>
<i>veteran</i>	< lat. <i>veteranus</i> ; <i>vetus</i>
<i>zona</i>	< lat. <i>zona</i> < grč. <i>zōnē</i>

Razmotrimo li slojevitost etimologije ovdje prikazanih internacionalizama, potrebno se osvrnuti na nekoliko uočljivih posebnosti vojnoga nazivlja. Prva se odnosi na ulogu jezika posrednika u evoluciji hrvatskoga vojnog nazivlja – najranije njemačkoga kao jezika davaoca, potom francuskoga, a danas sve snažnije engleskoga. Druga, pak, na stav prema prihvatljivosti internacionalizama, što se neupitno dovodi u vezu s jezičnim purizmom, a o čemu se ovdje progovara u zaključnim razmatranjima.

Ilustrativni primjeri iz tablice ukazuju na to kako je važnu ulogu kao jezik posrednik za riječi latinskoga i grčkoga postanja odigrao njemački jezik. Od 130 naziva, njih 45 (35 %) hrvatski je jezik neposredno preuzeo iz njemačkoga. Uzimajući u obzir višestoljetnu povijesno-političku stiješnost hrvatskih zemalja s njemačkim govornim područjem (Austrijsko Carstvo → Austro-Ugarska Monarhija) te općenito utjecaj njemačkoga jezika na srednjoeuropskome prostoru, razumljivo je naslanjanje na njemački jezik kao primarni izvor internacionalizama.²¹ Štoviše, danas kad je evidentan neposredan prodor engleskih riječi u hrvatski jezik na svim jezičnim razinama, treba se prisjetiti kako je u prošlosti upravo za većinu engleskih posuđenica u hrvatskome jeziku njemački imao ulogu jezika posrednika (Muhvić-Dimanovski 1996:459; Piškorec 2005:40). Na veliki je broj internacionalizama ušlih u hrvatski iz njemačkoga kao jezika posrednika upozorila i Maslina Ljubičić (2011). Autorica je posebno skrenula pozornost na posuđenice u kojima se prepoznaje romansko-latinsko postanje, no svojom su replikom i fonomorfološkim uklapanjem u hrvatski jezik evidentno neposredno preuzeti iz njemačkoga jezika, oprimjerivši ih među ostalim i vojnim nazivima (*manevar*, *salutirati*, *torpedo*). Njemački je jezik nedvojbeno poslužio kao jezik davalac za mnoge vojne nazive u hrvatskome jeziku (Piškorec 2005:40), no, u sljedećemu je koraku jasno da je niz vojnih naziva njemački preuzeo i prilagodio iz francuskoga jezika.²² Pokazat će se da upravo jezično posredništvo u dinamici prihvaćanja internacionalizma – od ishodišno klasičnoga jezika do završno nacionalnoga jezika – determinira njegovo (ne)uklapanje u hrvatski jezik.

²¹ O statusu njemačkoga jezika u hrvatskome društvu u prvoj polovici 19. stoljeća usp. Barić (2015).

²² Upravo se dominantan utjecaj francuskoga jezika kroz povijest na izgradnju (i) vojnoga nazivlja u različitim europskim jezicima tematizira u nekoliko radova (Thompson 1945; Kirchmeier 1973; Brunt 1983; Mitchell, Akhtambaev i Ignatov 2014). Monika Kirchmeier gradirajući utjecaj francuskoga jezika na dijalekt pokrajine Württemberg zanimljivo ističe kako je među raznim područjima ljudske djelatnosti vojni vokabular (20 %) na prvome mjestu po prijemčivosti za francuski utjecaj (Kirchmeier 1973:103 prema Brunt 1983). Isto tako, Richard J. Brunt u svojoj je monografiji iscrpno analizirao utjecaj francuskoga jezika na njemački leksik u razdoblju 1649.–1735. Upravo je nakon Tridesetogodišnjega rata (1618. – 1648.) i Westfalskoga mira poslijeratnim trgovačkim, diplomatskim i dinastičkim vezama počeo prodor francuskoga vojnog nazivlja u njemački leksik. Tada, ujedno, i francusko vojno nazivlje postaje prestižnim uzorom, a pogotovo nekoliko desetljeća kasnije usponom i ekspanzionizmom Napoleona te njegovim pristupom ratnomu umijeću. O prvijencu službene hrvatske vojne terminografije *Mushtranje* (1811.) priručniku prevedenom s francuskoga te izdanom u Karlovcu u jeku napoleonskih ratova usp. Vrgoč (2021a). U priručniku se razaznaje utjecaj francuskih predložaka na stvaranje onodobnih hrvatskih naziva (hrv. *manovar*, *marshirati*, *ploton*, *regulament*, *rekrut*, *reteriranje*, *soldat*, *tempo*...).

Naime, internacionalizmi kao jezična stalnica inherentna europskomu civilizacijskom krugu kompleksnija je no što se može činiti. Njihova proširenost, univerzalnost i prepoznatljivost stvara privid (značenjske) samozumljivosti i preciznosti, no upravo jezično posredništvo, presudna uloga primarnoga jezika davaoca i značenjski pomaci pri preuzimanju uslo-žnjavaju pristup internacionalizmima. Upravo »posredništvo nekoga jezika pri preuzimanju internacionalizama podrazumijeva i promjenu značenja« (Rebernjak 2004:25).

Važno je naglasiti kako je internacionalizme, osobito kod njihova prevođenja, potrebno promatrati u suodnosu s drugim jezikom u kojemu je taj internacionalizam prisutan, odnosno kontrastivnim pristupom. Značenjska preklapanja između internacionalizama Ivir (1984:107–17) kategorizira u tri skupine:

1. $L_1 = L_2$ internacionalizmi obaju jezika preklapaju se u toj mjeri da među njima nema razlika u značenju
2. $L_1 \neq L_2$ značenje internacionalizama dvaju jezika se ne preklapa
3. $L_1 \approx L_2$ značenje internacionalizama u dvama jezicima tek se djelomično preklapa.

Promotrimo neke od značenjskih odnosa između parnjaka na nekim primjerima vojnih naziva, posebice u smislu utjecaja jezika posrednika.

armija $L_1 \approx L_2$

Danas se u hrvatskome standardnom jeziku za jedno od značenja riječi *armija* ('ukupna oružana snaga jedne države kojoj je ustavna dužnost čuvanje cjelovitosti teritorija, samostalnosti i neovisnosti') upućuje na normativno preporučljiviju riječ *vojska*. Štoviše, osim što je prema terminološkim načelima poželjno dati prednost domaćoj riječi, *armija* je danas obremenjena i konotativnim značenjem (*Jugoslavenska narodna armija*). Ipak, *armija* je višeznačna riječ te u hrvatskome jeziku može značiti i 'operativna jedinica u kojoj je koncentrirana velika ljudska i oružana sila, kombinira više rodova vojske, formirana radi izvršenja određenih zadataka'. Etimološki gledano, riječ je evidentno o internacionalizmu čiji je izvorni jezik latinski, a jezik posrednik francuski. No, sagledamo li značenje te riječi na engleskome, *army*, vidjet ćemo kako se značenja samo djelomično preklapaju. Naime, *army* se na engleskome definira kao 'organizirane vojne snage opremljene za kopnenu borbu'. Drugim riječima, riječ je o 'kopnenoj vojsci'. Sveukupne vojne snage (kopnena vojska, ratno zrakoplovstvo, ratna mornarica i marinski korpus) na engleskome nose naziv *armed forces* (*oružane snage*). Dakle, prividna univerzalnost i značenjska homog-

nost internacionalizma može dovesti do neprihvatljivih rješenja želi li se *army* prevesti kao *armija*.

Koliki je utjecaj engleskoga, čak i kad su internacionalizmi posrijedi, može se oprimjeriti uporabom naziva *Hrvatska vojska*. Nakon Domovinskoga rata dotadašnja *Hrvatska vojska* dobiva službeni naziv *Oružane snage Republike Hrvatske*. *Vojska* kao hiperonimski naziv u hrvatskome ima dugu tradiciju te je priklanjanje svezi *oružane snage* terminološki nepotrebno. Prema komentarima dijela struke, pretpostavka je autora da je riječ o angloameričkome uzoru (*U.S. Armed Forces*),²³ konkretnije primjeru u kojemu engleski naziv i njegovo značenje diktira odabir hrvatske istovrijednice. Naime, budući da *army* podrazumijeva samo kopnenu vojsku, postoje stavovi kako se u hrvatskome jeziku ne bi trebalo prikloniti nazivu *hrvatska vojska* jer bi se njegovim povratnim prijevodom na engleski, uvjetno rečeno, dobivao *Croatian Army*, što ne odražava to značenje. Takva je argumentacija s gledišta stvaranja nazivlja dvojbena. Činjenica što se na nekoj jeziku (pa i engleskome) njegov internacionalizam ne preklapa u potpunosti s hrvatskom riječju (*army* \approx *vojska*) ne može uvjetovati stvaranje ili odabir hrvatskoga naziva.

Opisana je problematika rješiva na sljedeći način:

Hrvatska vojska = *Croatian Armed Forces*

Hrvatska kopnena vojska = *Croatian Army* / *Croatian Land Force*

granata $L_1 \approx L_2$

Hrvatski naziv *granata* još je jedan ilustrativan primjer značenjske fluidnosti internacionalizama u različitim jezicima. U engleskome *grenade* ima značenje 'male bombe koja se baca ručno ili mehanički izbacuje'. S druge strane, u hrvatskome se *granata* definira kao 'topnički projektil punjen brizantnim eksplozivom, a ispaljuje se iz topničkih oružja (topovi, haubice)'. Isto tako, taj primjer govori o presudnosti jezika posrednika kod preuzimanja značenja. Naime, i ovdje je hrvatski naziv *granata* preuzet iz njemačkoga *die Granate*, koji ima isto značenje kao i u hrvatskome jeziku. Dakle, to je primjer kad engleski internacionalizam *grenade* ne bi odgovarao sasvim hrvatskome internacionalizmu *granata*. Konkretno, engleski naziv *shell* istovrijednica je hrvatskomu *granata*.²⁴

²³ I vojska Nezavisne Države Hrvatske jedno je vrijeme rabila naziv *oružane snage* (usp. Jug 2004).

²⁴ *Granatom* se isprva nazivala i ručna bomba. Historizam *grenadir* 'bacač ručnih granata' potječe od riječi *granata*. Šulek je njem. *Grenadier* prevodio kao *granatër*. Jedno su se vrijeme 1990-ih godina predlagali nazivi *zrnača* i *zrnara*.

kritičan $L_1 \neq L_2$

I u hrvatskome i u engleskome jeziku pridjev *kritičan* je višeznačan. Kad se upotrebljava u vojnome nazivlju, najčešće se nalazi u svezama engleskoga postanja koje upućuju na 'važnost, ključnost i presudnost čega' – *critical intelligence, critical facility, critical capability, critical vulnerability, critical information*. Premda u engleskome jeziku *critical* može značiti i 'koji ima presudnu ili ključnu važnost za uspjeh, neuspjeh ili postojanje čega' u hrvatskome takvo značenje nema. Naime, pridjev *kritičan* u hrvatskome se definira kao '1. koji kritizira, koji sadržava kritiku, 2. koji se jedva podnosi, izdržava [*kritično stanje*]'. Dakle, s jedne strane, posezanje za hrvatskim internacionalizmom *kritičan*, odnosno kalkiranje engleskoga naziva, narušava traduktološko načelo ekvivalentnosti i adekvatnosti (Lewis 2016:16). S druge strane, govori u prilog temeljnomu terminološkom postulatu kako su pojam, potom definicija, polazišta pri iznalaženju adekvatnoga naziva (Wüster 1991:1), a ne prevođenje i leksikografski pristup nazivlju.

U svim primjerima kad i pojmovno i jezično naziv svoje ishodište ima u drugome (engleskome) jeziku, pri odabiru hrvatske istovrijednice riječ je o tzv. međujezičnoj sekundarnoj tvorbi (eng. *secondary term-formation*), odnosno kad već u polazišnome (engleskome) jeziku postoji naziv za koji je potrebno oblikovati hrvatsku istovrijednicu (Mihaljević–Šarić 1995; Sager 1990). Stoga, premda se u praksi taj pristup često ne primjenjuje, standardni bi pristup izgradnji naziva podrazumijevao pojam kao polazište terminološkoga rada i opisa. U tome smislu, nakon uvida u pojam *critical* u spomenutim svezama mogu se preporučiti sljedeća prihvatljivija rješenja:

critical intelligence = ključni obavještajni proizvod

critical facility = ključni objekt

critical capability = ključna sposobnost / presudna sposobnost

critical information = ključne informacije / presudne informacije

kadet $L_1 = L_2$

Dakako, niz je internacionalizama kod kojih se značenja između jezika preklapaju u toj mjeri da među njima gotovo nema razlika. Takvi su primjeri samorazumljivi, što se može ilustrirati sljedećim nizom: *balistika, bomba, diverzija, evakuacija, kadet, logistika, strategija, subverzija, taktika* itd.

Treba naglasiti da je istraživanjem utvrđeno kako je većina aktualnih internacionalizama jednostavno ostala nepromijenjenom u vojnoleksikome repertoaru o čemu rječito govori podatak kako od 130 naziva njih 89 (68 %) možemo pronaći kao nazive u *Vojnoj enciklopediji* JNA (1970. –

1975.). Uočava se kako je upravo raznovremenost uklapanja internacionalizama u hrvatski jezik jedna od determinanta njihove (ne)postojanosti u hrvatskome standardnojezičnome korpusu. Jednako tako to bi trebao biti jedan od kriterija pri prosudbi o zadržavanju dosadašnjih i prihvaćanju novih internacionalizama, posebice onih proizašlih pod utjecajem engleskoga jezika.

Stoga na kraju navedimo još neke primjere utjecaja engleskih naziva latinskoga i grčkoga postanja, na koje se danas u vojnome nazivlju naslanjaju hrvatska rješenja: *asimetričan* (asimetrično ratovanje), *hibridan* (hibridno ratovanje), *eksperimentiranje*, *fratricid*, *incident*, *integriran* (integrirano ratovanje), *interoperabilnost*, *kampanja*, *kolateralan* (kolateralne žrtve), *kontingent*, *konflikt*, *kriza*, *misija*, *projekcija* (projekcija snaga), *retrogradan* (retrogradna operacija). U engleskome je zamjetna uporaba internacionalizama u višerječnim nazivima kao jedan od elemenata. Kad razmotrimo hrvatska rješenja nije riječ o tome da ti internacionalizmi već ne postoje u općem hrvatskom jeziku, nego se pod utjecajem engleskoga modela ponovno poseže za internacionalizmom pri osmišljavanju hrvatske istovrijednice.

3.2. Sraz hrvatskih predložnica i međunarodnih ustaljenica

U nastavku se donosi, s jedne strane, prikaz 28 hrvatskih naziva koji su uspješno potisnuli internacionalizme te s druge strane 32 hrvatskih naziva koji nisu uspjeli zaživjeti u vojnoterminološkome sustavu.²⁵

²⁵ U sklopu svojega akribičnog istraživanja o jezičnim promjenama 1990-ih, Grčević (2002:544–548) donosi iscrpan, korpusno utemeljen popis i vojnih naziva kojim na sličnome tragu sociolingvistički kontekstualizira i jezičnoidentitetski uokviruje onodobnu napetost alohtono-autohtono te promišlja o mogućim perspektivama prevage jednoga od pristupa (primjerice: *artiljerija–topništvo*, *avijacija–zrakoplovstvo*, *baterija–bitnica*, *demilitarizacija–razvojačenje*, *fronta–bojište/bojišnica*, *oficir–časnik*, *parada–mimohod*, *patrola–ophodnja*, *rezerva–pričuva*, *štab–stožer*, *uniforma–odora*, *zakletva–prisega*...). Grčevićeva studija problematizira dinamiku potiskivanja hrvatskoga vojnog nazivlja u pasivni sloj potaknutu izvanjezičnim čimbenicima te njegovo revitaliziranje po osamostaljenju Hrvatske. S vremenskim odmakom, današnja jezična stvarnost – barem kad je riječ o konkretnim primjerima koje Grčević navodi – govori u prilog njegovoj tezi kako većina tadašnjih *~izama* nije mogla više konkurirati hrvatskim predložnicama (oživljenicama) jer su u određenoj mjeri bili obilježeni, supstandardni ili značenjski asimetrični. Drugim riječima, Grčević na odabranim primjerima ponajprije razobličuje dotadašnju “srpskohrvatsku” matricu promicanja internacionalizama sagledavajući je u okvirima »prevladanih jezičnopolitičkih modela« (usp. Grčević 2002).

Tablica 2. Ilustrativni popis nezaživjelih zamjena za internacionalizme u vojnome nazivlju

<i>aviohorizont</i>	<i>obzorokaz</i>
<i>bomba</i>	<i>razornica</i>
<i>brigadir</i>	<i>tisućnik, združnik</i>
<i>desant</i>	<i>slaz</i>
<i>desantiranje</i>	<i>upadanje</i>
<i>detonacija</i>	<i>tutanj, tutnjava</i>
<i>diverzant</i>	<i>uskok, upadajnik</i>
<i>diverzija</i>	<i>upadaj</i>
<i>divizija</i>	<i>podjel</i>
<i>divizion</i>	<i>sklop</i>
<i>doktrina</i>	<i>nauk</i>
<i>general</i>	<i>krilnik</i>
<i>general-bojnik</i>	<i>krilni bojnik</i>
<i>general-pukovnik</i>	<i>krilni pukovnik</i>
<i>intendantska služba</i>	<i>opskrbeništvo</i>
<i>inženjerija</i>	<i>opkoparstvo</i>
<i>kaciga</i>	<i>tjemenac, glavoštitnik</i>
<i>kadet</i>	<i>učilištarac, gojenac</i>
<i>kasetna bomba</i>	<i>grozdovka, zbirna razornica, skupna razornica</i>
<i>kolona</i>	<i>povorka, pohodnja</i>
<i>kontingent</i>	<i>pripadak, postroj</i>
<i>korpus</i>	<i>zbor</i>
<i>logistika</i>	<i>opslužništvo</i>
<i>mobilizacija</i>	<i>pokretnica, vojačenje</i>
<i>ofenziva</i>	<i>velenapad</i>
<i>okupacija</i>	<i>zaposjedba</i>
<i>revolucija</i>	<i>veleprevrat</i>
<i>simulant</i>	<i>himbenik, pretvorica</i>

<i>subverzija</i>	<i>potkopavanje</i>
<i>terensko vozilo</i>	<i>poljsko vozilo</i>
<i>transporter</i>	<i>oklopilica</i>
<i>zona</i>	<i>pojas</i>

kasetna bomba

Pod utjecajem engleskoga naziva *cluster bomb* potvrđena je prevedenica *klaster-bomba*, no u struci je već prihvaćen naziv *kasetna bomba*. Primjenom terminološkoga načela o proširenijemu nazivu preporučeni bi naziv trebao ostati *kasetna bomba*. Štoviše, nepotrebno ga je zamjenjivati riječju engleskoga podrijetla jer *kasetna*, kao internacionalizam latinskoga podrijetla, prema terminološkome načelu ima prednost pred drugom stranom riječi. Često se javlja dvojba koji lik rabiti – *kasetna* ili *kazetna*. Naime, riječ je o izvedenici od riječi *kasetna*, izvornome romanizmu koji je u hrvatski jezik ušao preko njemačkoga kao jezika posrednika (hrv. *kasetna* < njem. *Kassette* < fr. *cassette* < tal. *cassetta* < lat. *capsa*). Katkad se osnovni lik prilagođenice oblikuje pod utjecajem jezika posrednika, a ne iz jezika iz kojega riječ izvorno potječe. Zato u hrvatskome imamo riječ *bazen* (pod utjecajem njemačkoga kao jezika posrednika), a ne *basen* (prema francuskom kao izvornome jeziku). Po istome načelu bi trebalo glasiti i *kazeta* (Barić i dr. 1999:284). No uz stalna kolebanja, ovdje je prevagnuo oblik *kasetna* te bi njemu trebalo dati prednost. Dapače, u drugim strukama poput arhitekture imamo nazive *kasetna* i *kasetiranje*, a ne *kazeta* i *kazetiranje*. Početkom 1990-ih predlagale su se zamjene *grozdovka*, *zbirna razornica*, *skupna razornica*, no nisu zaživjele.

korpus

Preteča buduće Hrvatske vojske početkom Domovinskoga rata nosila je ime Zbor narodne garde (ZNG). Naziv *zbor* pratimo još od Šuleka i njegovih rješenja za naziv *korpus* (njem. *Corps*).²⁶ No, u Hrvatskoj je vojsci taj naziv upotrebljavan nesustavno i rijetko – u imenu postrojbe *1. hrvatski gardijski zbor* za počasno-zaštitnu postrojbu Oružanih snaga RH, no ne u smislu *korpusa* i njegove jačine i sastava te u svezama *zborna područje* i visokome generalskome činu, *general zbora*. Godine 2000. ukinuta su *zborna područja* te uvedeni *korpusi* što je dovelo do donekle apsurdne situacije da *general zbora* ne zapovijeda *zborom*, nego *korpusom*.

²⁶ Kroz Šulekove se prijevode domobranskih priručnika provlačio još i kalkirani naziv *tjelesina* (usp. Vrgoč 2020:161).

Tablica 3. Ilustrativni popis zaživjelih zamjena za internacionalizme
u vojnome nazivlju

<i>armija</i>	<i>vojska</i>
<i>bataljun</i>	<i>bojna</i>
<i>baterija</i>	<i>bitnica</i>
<i>dezertter</i>	<i>vojni bjegunac</i>
<i>disciplina</i>	<i>stega</i>
<i>ekstradicija</i>	<i>izručenje</i>
<i>forsiranje</i>	<i>soladavanje</i>
<i>forsiranje rijeke</i>	<i>nasilni prelazak rijeke</i>
<i>fronta</i>	<i>bojišnica</i>
<i>infiltracija</i>	<i>ubacivanje</i>
<i>kapetan</i>	<i>satnik</i>
<i>komanda</i>	<i>zapovjedništvo</i>
<i>komandant</i>	<i>zapovjednik</i>
<i>komandir</i>	<i>zapovjednik</i>
<i>kurir</i>	<i>teklić</i>
<i>major</i>	<i>bojnik</i>
<i>mlazni avion</i>	<i>mlačnjak</i>
<i>municija</i>	<i>streljivo</i>
<i>oficir</i>	<i>časnik</i>
<i>pozicijski rat</i>	<i>rovovski rat</i>
<i>propaganda</i>	<i>promidžba</i>
<i>retrogradna (operacija)</i>	<i>uzmačna (operacija)</i>
<i>rezerva</i>	<i>pričuva</i>
<i>rezervoist</i>	<i>pričuvnik</i>
<i>rezeroni kontingent</i>	<i>pričuvni sastav</i>
<i>tormencija (oružja)</i>	<i>nasilna proba</i>
<i>transporter</i>	<i>prevožnjak</i>
<i>uniforma</i>	<i>odora</i>

bojna i bojnik

Navedimo kako su *zdrug* (brigada), *bojna*, *sat*, *sklop* (divizijun) i *krilnik* neki od malobrojnih naziva nedvojbeno nastalih u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj kao vojni nazivi. Jedno je vrijeme u Republici Hrvatskoj naziv *zdrug* bio oživljen u imenu 1. Hrvatski gardijski *zdrug*, elitne vojne 199. postrojbe Hrvatske vojske. No, njezinim gašenjem 2000. i naziv *zdrug* odlazi u pasivni leksik. Poseban je slučaj riječ *bojnik*. Ona je potvrđena još u *Blagu jezika slovinskoga* (1649./1651.) Jakova Mikalje kao objasnidbeni sinonim za polaznu natuknicu *vojniki* te recimo u Tanzlinghera (1699.). No, tek se uspostavljanjem oružanih snaga NDH ta riječ terminologizirala te postala naziv za viši časnički čin za koji se u vojskama Austro-Ugarske i obiju Jugoslavija rabio naziv *major*. Zanimljivo je da je Šulek 1860. uz *major* predlagao i naziv *četnik* i *četnikovica*, no uvidom u *Naredbenik* iz 1871.–1874., koji je Šulek prevodio radi ustrojavanja hrvatskoga domobranstva, vidljivo je da je ipak ostao pri nazivu *major*. Štoviše, i u *Službovniku Ustaške vojske* iz 1932., dakle u samim začetcima ustrojavanja ustaškoga pokreta u emigraciji, predlagao se naziv *četnik* umjesto naziva *major*. Danas se *bojnik* u standardnome hrvatskom jeziku više ne rabi kao riječ u općemu značenju, nego samo kao oznaka višega časničkog čina Hrvatske vojske. Jedna od novotvorenica u stupnjevanju vojne hijerarhije u NDH bio je na primjer naziv *krilnik* za najviši (generalski) čin Ustaške vojnice. Nije naodmet primijetiti kako se u Republici Hrvatskoj nije posegnulo za tim nazivom da bi se, recimo, zamijenio internacionalizam *general*. Šulek je za *general* sunavodio *glavnik*, *general* i *djenerao* kao hrvatske istovrijednice. *Sklop*, koji se u NDH rabio u topništvu umjesto *divizijun*, nije iskorišten za naziv bilo koje postrojbe u Hrvatskoj vojsci. Predložen je umjesto *sistem* uz *sustav* i *ustroj*, odnosno ondje gdje je značenjski prihvatljiv.

Tvorbeno je krajnje zanimljiv naziv *bojna*. Etimološki je prema Matasoviću i dr. (2016) riječ o poimeničenome nazivu ženskoga roda nastalome od pridjeva *bojni*, *na*, *no*. Prema tome, taj je naziv nastao tvorbenim postupkom preobrazbe ili konverzije kojom jedna riječ prelazi iz jedne vrstu riječi u drugu. Taj je postupak u nazivlju izrazito rijedak, stoga se taj primjer može smatrati endemskim. Imenica *bojna* jedna je od tvorenica iz doba Nezavisne Države Hrvatske.²⁷ Zanimljiva su i kolebanja koja su prethodila konačnomu opredjeljenju za naziv *bojna* 1941. Mikulan–Pogačić (1999) prate sljedeću genezu: u Domobranstvu se Nezavisne Države Hrvatske prvotno rabio naziv *bataljun*, potom *bojnica*, a od jeseni 1941. *bojna*, dok je u

²⁷ Bogoslav Šulek je za *bataljun* (današnja *bojna*) predlagao naziv *tisućina*, a za *brigadu*, *dundarina*, dok je *bojnica* bio naziv za *bateriju* u topništvu (usp. Vrgoč 2020, 2021b).

Ustaškoj vojnici odmah uveden naziv *bojnica* da bi također od jeseni 1941. bio promijenjen u naziv *bojna*.

4. Zaključna razmatranja

U zaključnim se razmatranjima potrebno osvrnuti na uočenu toleranciju prema internacionalizmima u suvremenome hrvatskom vojnom nazivlju, jezični purizam i jedinstveni status vojnoga nazivlja kao »službenoga« nazivlja (Katičić 1999). Jezični je purizam i njegovo mjesto u povijesti hrvatskoga jezika pitanje koje često u jezikoslovnim raspravama nadilazi unutarnje jezične razloge te postaje poligonom za ideologiziranje i pozicioniranje u odnosu na stavove o hrvatskome jeziku prije 1990. i nakon nje. Premda bi se moglo, uzimajući u razmatranje određena razdoblja baštine hrvatskoga vojnog nazivlja, govoriti o gotovo beskompromisnome purizmu, u radu se zastupa stav kako je umjereni purizam poželjan i smislen. Ovdje se pridjev 'umjereni' ne rabi kao terminološko pribježište gdje se »iz pozicije obrane purizma odnosno dokazivanja njegovih (i) pozitivnih karakteristika [...] tradicionalnom purizmu pridaje pozitivan predznak isticanjem terminološki pozitivne odrednice (trijezi purizam, umjereni purizam, pozitivni purizam, poželjni purizam...)« (Vlašić 2012). Dapače, ovdje se zauzima stav da ako već sagledavamo purizam u binarnim odnosima (umjesto stupnjevitim), pogled na purizam treba podrazumijevati oprjeku poželjan/nepoželjan, a ne oprjeku purizam/protupurizam. Mnogi se pristupi opisivanju i propisivanju jezika mogu dvosmjerno radikalizirati pa tako i purizam – od beskompromisnoga gotovo grotesknoga purizma do odbojnosti i antagonističkoga stava prema svakoj vrsti purizma. Hrvatskomu je vojnomu nazivlju dokazano kroz povijest svojstven purizam. No bilo bi pretjerano tvrditi kako je na djelu bio dogmatski i isključivi purizam. Jedina općepoznata epizoda nesnošljivosti i progona stranih jezičnih elemenata, odnosno »redukcionističkoga purizma« (Auburger 2009:138) je ona iz razdoblja Nezavisne Države Hrvatske (1941.–1945.). Tadašnja jezična politika – koja se ustvari »u teorijsko-lingvističkom okviru temeljila na knjizi Petra Guberine i Krune Krstića« [*Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika* (1940.)] (Grčević 2018:11) – ostavila je »tešku ideološku hipoteku hrvatskom jezikoslovlju« (Sesar 2010:199) što će se, vidjet ćemo, odraziti i na stav prema predloženicama s početka 1990-ih kad su nestručnjaci štošta sumnjivali kao rehabilitiranje "ustaških" riječi ili "endehaizama". Samarđžija je svojom iscrpnom studijom o hrvatskome jeziku u NDH uspješno razobličio takve apriorne i diletantske teze (usp. Samarđžija 2002:49). Uostalom, do istih zaključaka dolazi i Nikolić-Hoyt istraži-

vanjem Benešićeva višesveščanoga *Rječnika hrvatskoga književnoga jezika od preporoda do I. G. Kovačića* na primjeru kojega dokazuje kako su riječi kao što su *ophodnja*, *pobočnik*, *prijavak*, *pričuva*, *vojarna* i druge »starijega postanja, u upotrebi već krajem 19. stoljeća, dakle znatno prije vremena u kojem je nastala Nezavisna Država Hrvatska« (Nikolić-Hoyt 2013:154). Drugim riječima, u jezičnopolitičkoj praksi NDH dolazi mahom do »reafirmacije, restauracije ili pak augmentacije autohtonoga hrvatskog jezika« (Nikolić-Hoyt 2020:52).

Ovim se istraživanjem nastojalo dijakronijsko-sinkronijskim presjekom osvijetliti dosad oskudno istraženo područje hrvatskoga vojnog nazivlja – zastupljenost internacionalizama – te empirijski demistificirati predodžbu o vojnome nazivlju kao nazivlju koje se (i danas) u prvome redu izgrađuje hrvatskim jezičnim materijalom, a najmanje internacionalizmima (posuđenicama općenito).

Provedeno istraživanje dokazuje kako se od početka 1990-ih nije pod svaku cijenu ustrajavalo na određenim purističkim prijedlozima. Vidjeli smo kako brojne predložnice jednostavno nisu zaživjele u terminološkome sustavu: *krilnik* (general), *paljbored* (rafal), *sklop* (divizion), *slaz* (desant), *uskok* (diverzant), *velenapad* (ofenziva), *veleprevrat* (revolucija), *vrtložnjak*, *vrtolet* (helikopter) i sl. S druge strane danas su neobilježeni i samorazumljivi nazivi: *bojišnica*, *bojnik*, *ročnik*, *satnija*, *satnik*, *stožer*, *postrojba*, *pričuva*, *pričuvník*, *vojarna*, *zapovijed*, *zapovjedništvo*, *zrakoplov* i sl. U konačnici, istraživanjem je potvrđeno obilje internacionalizama u statusu preporučenoga ili dopuštenoga naziva: *akcija*, *demonstracija* (moći), *general*, *granata*, *kontingent*, *misija*, *moral*, *ofenziva*, *okupacija*, *projekcija* (snagâ), *projektil*. Sažeto, izrazimo li se internacionalizmima, život određenih riječi ne može se ni preskribirati ni proskribirati.

Potvrđena je polazišna hipoteza kako je unatoč stremljenju da se hrvatskim jezičnim materijalom izgrađuje nazivlje, mnoštvo internacionalizama naslojavanih kroz desetljeća ipak zadržano u terminološkome sustavu. Istraženi uzorak ukazuje kako glavninu njih (68 %) čine nazivi iz "zajedničke" faze iz vremena dviju jugoslavenskih zajednica. Jednostavno, njih stručna i jezična zajednica po svoj prilici osjeća integriranima u terminološki sustav. Presudnim za uklapanje pokazao se u pravilu kronološki kriterij, odnosno raznovremenost ulaska internacionalizma u sustav – što je internacionalizam preuzet ranije to se pokazala manja potreba za hrvatskom zamjenom. Ipak, zabilježeno je internacionalizama koje se očito osjećalo svojstvenijima srpskomu standardu te su brzo i uspješno zamijenjeni Šulekovim, "domobranskim" nazivljem. Najmanje uspjeha, ako ikakvoga, imale su po tome pitanju novotvorenice.

Ovjerena je i druga hipoteza o zamjetnome utjecaju engleskoga na daljnje oblikovanje nazivlja internacionalizmima. Naime, uočeno je da internacionalizmi engleskoga vojnoleksičkog fonda diktiraju odabir hrvatske istovrijednice, što podrazumijeva zanemarivanje hrvatske terminološke tvorbe, terminologizacije domaćih leksičkih kapaciteta, elementarnoga terminološkog postulata o razlikovanju tvorbenoga i terminološkoga značenja riječi, a u konačnici se razrješava neoriginalnim posezanjem za internacionalizmom (*fratricid, hibridni rat, integrirano ratovanje, kampanja, kolateralne žrtve, misija, projekcija snaga...*).

Zaključno, nakon provedena istraživanja ovdje se priklanja tezi kako internacionalizme ne treba idolizirati mistificiranjem njihove određenosti i preciznosti, istodobno banaliziranjem hrvatskih istovrijednica ističući njihovu "običnost" ili značenjsku asimetriju u odnosu na internacionalni parnjak. Ivir je još 1968. skrenuo pozornost na neodređenost i fluidnost internacionalizama te u prvi plan istaknuo oprez pri njihovu prevođenju (Ivir 1968, 1996). U krajnjoj liniji, na primjeru vojnojezične prakse nedvojbena se pokazalo kako »u vojno-obrambenim znanostima neprecizno, nejasno i neusustavljeno nazivlje može biti pogubno te imati dalekosežne i tragične posljedice kad ga se takvoga primijeni u praksi« (Vrgoč 2020:1–2). Nije naodmet ponoviti terminološki postulat kako naziv ima ono značenje za koje se struka dogovori da će ga imati (Hudeček–Mihaljević 2012). U tome bi trebao ležati i odgovor pri odlučivanju o hrvatskoj istovrijednici. Katičićevo podsjećanje na formulacije Dalibora Brozovića, kako hrvatskomu trebaju »naše hrvatske riječi« i »naše europske riječi«, dočara va uravnotežen i poželjan stav prema internacionalizmima, koji se i u ovoj istraživanju zastupa.²⁸ Ipak, Katičić nadodaje da ne treba smetnuti s uma kako bi vojno nazivlje, u odnosu na neka druga nazivlja, trebalo imati stroži odnos prema nepotrebnim tuđicama (Brač–Bratanić – Ostroški Anić 2015:18).

Za kraj, poslužimo se ranije spomenutom Pranjkovićevom sintagmom za taktiku koju preporuča pri konzultiranju razlikovnika – odabiru između internacionalizma i autohtone hrvatske riječi u vojnome nazivlju pristupimo *oprezno i strpljivo*.

²⁸ Zapisnici i zaključci sjednica Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika (2005.–2012.) <https://pravopis.hr/uploads/vijece-za-normu.pdf> (pristupljeno 31. 5. 2021.).

Vrela²⁹

Literatura

- Auburger, Leopold. 2009. *Hrvatski jezik i serbokroatizam*. Rijeka: Maveda – Hrvatsko filološko društvo.
- Babić, Stjepan. 1992. Topnici protiv artiljeraca. *Hrvatski vojnik*, 26.
- Babić, Stjepan. 1995. *Hrvatski jučer i danas*. Zagreb: Školske novine.
- Bagdasarov, Artur. 2018. O etnojezičnoj politici u socijalističkoj Jugoslaviji. *Filologija*, 71, 25–60.
- Barić, Daniel. 2015. *Proziran i prezren: njemački jezik u hrvatskom društvu u prvoj polovici 19. stoljeća*. Zagreb: Leykam international.
- Barić, Eugenija i dr. 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Pergamena – Školske novine.
- Bašić, Nataša. 2010. Hrvatski u srpskohrvatskom tijesku. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 57, 2, 71–78.
- Bogišić, Lidija. 2000. Razapeti između akademskog promišljanja i svakodnevice. *Vijenac – novine Matice hrvatske*, 158.
- Brač, Ivana; Maja Bratanić; Ana Ostroški Anić. 2015. Hrvatsko nazivlje i nazivoslovlje od Šuleka do Strune – hrvatski jezik i terminološko planiranje. Ur. Bratanić, Maja; Ivana Brač; Boris Pritchard. *Od Šuleka do Schengena: terminološki, terminografski i prijevodni aspekti jezika struke*. Zagreb – Rijeka: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Pomorski fakultet u Rijeci, 3–26.
- Brunt, Richard James. 1983. *The influence of the French language on the German vocabulary (1649–1735)*. Berlin – New York: de Gruyter.
- Frančić, Anđela; Bernardina Petrović. 2013. *Hrvatski jezik i jezična kultura*. Zaprešić: Visoka škola za poslovanje i upravljanje »Baltazar Adam Krčelić«.
- Grčević, Mario. 2002. O hrvatskim jezičnim promjenama 90-ih godina. *Forum: mjesečnik Razreda za književnost Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, XXXI, LXXIII, 4–6, 514–552.
- Grčević, Mario. 2003. Površno tumačenje hrvatskih jezičnih promjena u 90-im godinama. *Forum: mjesečnik Razreda za književnost Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, XXXII, LXXIV, 1–3, 228–249.
- Grčević, Mario. 2018. Hrvatski jezik između dvaju svjetskih ratova. *Hrvatska revija*, 3, 3–11.
- Grčević, Mario. 2019. *Ime »Hrvat« u etnogenezi južnih Slavena*. Zagreb: Hrvatski studiji u Zagrebu – Ogranak Matice hrvatske u Dubrovniku.

²⁹ Zbog opsežnosti, za cjeloviti popis istraženih vrelâ v. Vrgoč (2020:378–382).

- Ham, Sanda. 2016. Hrvatsko domobransko nazivlje. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 63, 4–5, 126–140.
- Ham, Sanda. 2017. Hrvatsko domobransko nazivlje. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 64, 2, 52–55.
- Ham, Sanda. 2021. U spomen Stjepanu Babiću. *Filologija*, 77, 259–289.
- Horvat, Marijana; Lana Hudeček; Milica Mihaljević. 2015. Jezik hrvatskih znanstvenih tekstova u 19. stoljeću. *Povijest hrvatskoga jezika. 4. knjiga: 19. stoljeće*. Zagreb: Croatica.
- Horvatić, Ivica. 1995. Nova terminologija u Hrvatskoj vojsci. Ur. Mihaljević Djigunović, Jelena; Neda Pintarić. *Prevođenje – suvremena strujanja i tendencije: zbornik radova*. Zagreb: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, 273–280.
- Hudeček, Lana; Milica Mihaljević. ³2012. *Hrvatski terminološki priručnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Ivir, Vladimir. 1968. Serbo-Croat – English False Pair Types. *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia: Revue Publiée Par Les Sections Romane, Italienne et Anglaise de La Faculté Des Lettres de l'Université de Zagreb*, 25–26, 149–159.
- Ivir, Vladimir. 1996. Semantička neodređenost internacionalizama i njezne posljedice za prevođenje. *Suvremena lingvistika*, 41–42, 1–2, 245–254.
- Jovanović, Vladan. 2016. *Srpska vojna leksika i terminologija*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU.
- Jug, Damir. 2004. *Oružane snage NDH. Sveukupni ustroj*. Zagreb: Nova stvarnost.
- Katičić, Radoslav. 1995. Hrvatski jezik u svijetu. *Jezik*, 43, 1, 15–23.
- Katičić, Radoslav. 1999. Načela standardnosti hrvatskoga jezika. Ur. Samardžija, Marko. *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika*. Zagreb: Matica hrvatska, 295–307.
- Kirchmeier, Monika. 1973. *Entlehnung und Wortgebrauch. Untersucht am französischen Einfluß auf die württembergischen Mundarten und am württembergischen Einfluß auf die Sprache im Pays de Montbéliard*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Lewis, Kristian. 2016. *Lažni prijatelji: s Rječnikom hrvatsko-ruskih lažnih prijatelja*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Ljubičić, Maslina. 2011. *Posuđenice i lažni parovi: hrvatski, talijanski i jezično posredovanje*. Zagreb: FF press.
- Mamić, Mile. 2007. Hrvatsko vojno nazivlje u rječniku »Juridisch-politische Terminologie«. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 54, 2, 55–60.

- Marijan, Davor. 2006. Jugoslavenska narodna armija – važnija obilježja. *Polemos: časopis za interdisciplinarna istraživanja rata i mira*, IX, 17, 25–44.
- Matasović, Ranko i dr. 2016. *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Međeral, Krešimir. 2016. Jezične bakterije – pomagači ili štetočine u jezičnome organizmu? *Hrvatski jezik*, 3, 1–10.
- Mihaljević, Milica; Ljiljana Šarić. 1995. Hrvatske istovrijednice stranih naziva. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 21, 1, 157–171.
- Mikulan, Krunoslav; Siniša Pogačić. 2005. *Hrvatske oružane snage 1941.–1945.: ustrojstvo, odore i oznake*. Zagreb: P.C. grafičke usluge.
- Milković, Alen. 2010. *Normiranje neologizama u hrvatskome jeziku*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Mitchell, Peter. J.; Roman P. Akhtambaev; A. A. Ignatov. 2014. The influence of military contacts on French loanwords in the English language. *Yazyk i kultura*, 26, 2, 69–73.
- Muhvić-Dimanovski, Vesna. 1996. Njemački kao jezik posrednik pri posuđivanju iz engleskoga u hrvatski. *Suvremena lingvistika*, 41–42, 1–2, 457–464.
- Nikolić-Hoyt, Anja. 2013. U pozadini rječnika. *Fluminensia*, 25, 1, 151–166.
- Nikolić-Hoyt, Anja. 2020. Iz riznice Benešićeva rječnika i Somatskoga tezaurusa hrvatskoga jezika. *Filologija*, 75, 47–65.
- Piškorec, Velimir. 2001. Kraj serbokroatistike. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 48, 3, 102–109.
- Piškorec, Velimir. 2005. *Germanizmi u govorima đurđevečke Podravine*. Zagreb: FF Press.
- Pranjeković, Ivo. 1997. *Jezikoslovna sporenja*. Zagreb: Konzor.
- Pranjeković, Ivo. 2000. Normative und paranormative Neuerungen in der kroatischen Sprache. Ur. Kunzmann–Müller, Barbara. *Die Sprachen Südosteuropas heute. Umbrüche und Aufbruch*. Frankfurt am Main – Bern – New York – Paris, 66–74.
- Pranjeković, Ivo. 2006. *Filološki vjekopisi. Jezikoslovna sporenja*. Zagreb: Disput.
- Pranjeković, Ivo. 2010. *Ogledi o jezičnoj pravilnosti*. Zagreb: Disput.
- Rebernjak, Lada. 2004. *Internacionalizmi u engleskom i hrvatskom jeziku*. Magistarski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Sager, Juan C. 1990. *A Practical Course in Terminology Processing*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins.
- Samardžija, Marko. 2004. *Iz triju stoljeća hrvatskoga standardnog jezika*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

- Samardžija, Marko. 2008. *Hrvatski jezik, pravopis i jezična politika Nezavisnoj Državi Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Sesar, Dubravka. 2010. Hrvatski jezik i serbokroatizam ili car je gol. Leopold Auburger: Hrvatski jezik i serbokroatizam. Maveda i HFDR, Rijeka, 2009., 304 str. *Filologija*, 55, 195–208.
- Tafra, Branka. 2005. *Od riječi do rječnika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Thompson, Albert W. 1945. French the Chief Source of English Military Words. *The French Review*, 18, 3, 146–152.
- Vince, Zlatko. ²1990. *Putovima hrvatskoga književnog jezika. Lingvističko-kulturnopovijesni prikaz filoloških škola i njihovih izbora*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- Vlašić, Marija. 2012. *Tradicija purizma u hrvatskom jezikoslovlju*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.
- Vrgoč, Dalibor; Milica Mihaljević. 2019. Jesmo li svjesni situacije? Terminološka raščlamba naziva »situational awareness« u vojnome kontekstu. *Strategos: znanstveni časopis Hrvatskog vojnog učilišta »Dr. Franjo Tuđman«*, 3, 1, 7–42.
- Vrgoč, Dalibor. 2020. *Terminološki aspekti stvaranja hrvatskoga vojnog nazivlja*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet. urn:nbn:hr:131:916776
- Vrgoč, Dalibor. 2021a. Hrvatsko vojno nazivlje u predšulekovskim vojnim priručnicima. Ur. Baković, Ivica; Anđela Frančić; Marija Malnar Jurišić; Lana Molvarec; Bernardina Petrović. *Zbornik radova sa Sedmoga hrvatskog slavističkog kongresa* (u tisku). Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
- Vrgoč, Dalibor. 2021b. Domobranska časnička elita kao sustvarateljica vojnoga nazivlja. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 47, 2, (prihvaćen za objavljivanje).
- Wüster, Eugen. ³1991. *Einführung in die allgemeine Terminologielehre und terminologische Lexikographie*. Bonn: Romanistischer Verlag.

Internationalisms as (un)necessary terminological refuge in the military terminology

Abstract

This research seeks to address internationalisms in Croatian military terminology. The primary topic of discussion is their volume and genesis of their stratification in the terminological system, and the influence the English lexical models exert on further creation of Croatian equivalents by resorting to internationalisms. The paper particularly discusses the generalized notion that Croatian military terminology is to a minimal degree built by the use of in-

ternationalisms (loanwords in general). Furthermore, the research investigates the extra-linguistic factors that predestined its evolution and – after diachronic and synchronic insight into the prepared corpus – the results of the clash between native Croatian proposals and well-rooted internationalisms in language practice are examined. Bearing in mind that military terminology is – from symbolic and identity vantage point – a *sui generis* terminological system, a theoretical approach for its further and possible development by internationalisms is proposed.

Ključne riječi: internacionalizmi, hrvatsko vojno nazivlje, jezični purizam, jezik i identitet

Keywords: internationalisms, Croatian military terminology, linguistic purism, language and identity